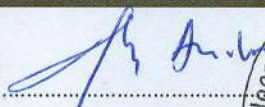

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

2016. ÉV

Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány
Képviselő: Dr. Grósz Andor, a Holocaust Közalapítvány kuratóriumának
elnöke

Dr. Grósz Andor

Budapest, 2017. május 26.

SZAKMAI BESZÁMOLÓ 2016. ÉV

Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány Képviselő: Dr. Grósz Andor, a Holocaust Közalapítvány kuratóriumának elnöke

A Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány rövid bemutatása

A Fővárosi Bíróságon 1990. november 28-án, a 777. számon nyilvántartásba vett Magyar Auschwitz Alapítvány és Holocaust Dokumentációs Központ vagyonának felajánlásával – közfeladat folyamatos ellátása céljából határozatlan időre – létrejött a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány. A Közalapítvány feladatának tekinti a náci koncentrációs táborokban faji, vallási, etnikai és más politikai okokból elpusztított magyar állampolgárok emlékének megőrzését, és a holokauszttal kapcsolatos dokumentációk gyűjtését.

További feladata az 1939-1945 közötti vallási, faji, nemzetiségi és más politikai okokból történő üldöztetés, a munkaszolgálat, a deportálások, a náci koncentrációs táborok működésének és áldozatainak elsődlegesen magyar vonatkozású dokumentációját, tárgyi emlékeit, tudományos és ismeretterjesztő irodalmát, és a témakörhöz tartozó művészeti alkotásokat tartalmazó gyűjtemény létrehozása. A teljes gyűjteményi anyag a Közalapítvány által működtetett Holokauszt Emlékközpont épületében tekinthető meg.

A Közalapítvány működésének részleteit a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány „Szervezeti és Működési Szabályzata” (SZMSZ) tartalmazza. A Közalapítvány tevékenységét a jogszabályok, az Alapító Okirat és az SZMSZ alapján meghatározott kereteken belül, fegyelmezetten végzi. Az elszámolások, a pénzgazdálkodás részletes tartalmi elemeiről, a valós pénzügyi helyzet megítéléséről a Könyvvizsgáló az éves beszámolókról készített jelentésében nyilatkozik.

A Holokauszt Emlékközpont a Budapest Főváros Kormányhivatala IX. kerületi Hivatala által Budapest Belterület 37132 helyrajzi szám alatt nyilvántartott, természetben pedig a 1094 Budapest Páva utca 39. szám alatt megtalálható, kivetett templom megnevezésű – a 11678 azonosító számon regisztrált örökségi értéként nyilvántartott – zsinagóga és hozzákapcsolt épületszárny a Budapesti Zsidó Hitközség 1/1. arányú kizárólagos tulajdonát képezi. A Közalapítvány és a Budapesti Zsidó Hitközség 2006. november 28. napján kelt megállapodásban a Közalapítvány javára az ingatlanon haszonvételi jogot alapított. Az épületben belül működik az állandó kiállítás, a gyűjtemény, a könyvtár és az irodai szint is.

A 2016. évben megvalósult szakmai programok

Emlékheti oktatási program az ENSZ Holokauszt Emléknap alkalmából

2016. január 19 – január 29.

Az ENSZ Közgyűlése 2005-ben január 27-ét a holokauszt nemzetközi emléknapjává nyilvánította, mivel 1945-ben ezen a napon szabadult fel Auschwitz-Birkenau, a legnagyobb és leghírhedtebb náci haláltábor, ahol az áldozatok egyharmada magyar volt. Ehhez kapcsolódóan tartottuk meg oktatási emlékhetünket.

Foglalkozásaink hat nagyobb egységre bontottuk: rendhagyó tárlatvezetések, rendhagyó beszélgetések holokauszt túlélőkkel, rendhagyó történelemórák, rendhagyó irodalomórák, tolerancia foglalkozások, illetve kifejezetten általános iskolás alsó tagozatos diákoknak kidolgozott foglalkozások. Ezek mindegyikét igény (kor valamint tudásháttér) szerint a csoportokra szabtuk.

Rendhagyó tárlatvezetések:

Állandó kiállítás vezetése eredeti dokumentumok segítségével (90')

„Emberségről példát” időszaki kiállítás az embermentőkről (60')

Rendhagyó beszélgetések:

Holokauszt túlélők beszélnek életükről, az emlékezés fontosságáról (60')

Rendhagyó történelem órák:

Békés együttélés a háború előtt (60')

Embermentők és elkövetők a II. Világháborúban (60')

Rendhagyó irodalomóra:

Dilemmák Radnóti Miklós életében (60')

Raoul Wallenberg Díjátadó

2016. január 18.

A Raoul Wallenberg Egyesület 2016. Január 18-án adta át a Raoul Wallenberg díjakat, melynek a Holokauszt Emlékközpont biztosította a helyszínét.

A 2016. évi díjazottak: Komoróczy Géza író, történész, Sipos András, a Raoul Wallenberg Egyesület korábbi elnöke, Antala Éva református lelkipásztor, börtönmissziós lelkész, Szóke Péter, a magyarországi Sant'Egidio Közösség képviselője és Mikulás Ferenc, a Kecskemétfilm Kft. animációs stúdió ügyvezető igazgatója.

Auschwitz felszabadulása – Nemzetközi Emléknap 2016. január 27.

A Holokauszt Áldozatainak Nemzetközi Emléknapján könyvbemutatóval és zenés programmal emlékezünk meg a vézskorszak idején üldözött, elhurcolt, megnyomorított és lemészárolt ártatlan áldozatokról.

Január 27-ét, az auschwitzi haláltábor felszabadításának napját az ENSZ közgyűlése 2005-ben nyilvánította emléknappá. Az egyhangúan elfogadott határozat az emlékezés és a tanítás kötelességét hangsúlyozza, annak érdekében, hogy a jövő nemzedék megismerje a több millió áldozatot követelő náci tömeggyilkosságok történetét. A második világháború idején az auschwitzi táborrendszert az SS birodalmi vezére, Heinrich Himmler 1940. április 27-i rendelete alapján hozták létre.

A holokauszt több százezer magyarországi áldozatának túlnyomó részét, a vidékről deportált zsidóságot Auschwitz-Birkenau náci koncentrációs és megsemmisítő táborban gyilkolták meg. 1945. január elején az SS körülbelül 56 000 foglyot evakuált. Csoportjaikat halálmenetekben hajtották más német koncentrációs táborokba. A Vörös Hadsereg mintegy hétezer foglyot szabadított fel 1945. január 27-én. Auschwitz-Birkenau világszerte a népirtás szimbólumává vált.

Helyszín: Holokauszt Emlékközpont, zsinagóga
Időpont: 2016. január 27-én 14 óra

A megemlékezés programja:

Köszöntő:

Prof. Dr. Grósz Andor, a Holocaust Közalapítvány kuratóriumának elnöke

Emlékbeszédek:

Óexcell. Ilan Mor, Izrael Állam budapesti nagykövete

Heisler András, a MAZSIHISZ elnöke

Az emléknep alkalmából bemutatásra kerülő **kiadványok:**

A holokauszt magyarországi áldozati névsora – a budapesti áldozatok nevei
bemutatója: Prof. Dr. Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója

A Holokauszt Emlékközpont gyűjteményi katalógusa

bemutatója: Szécsényi András PhD, a Holokauszt Emlékközpont történésze

Varsányi Imre, holokauszt túlélő **viSSzaemlékezése**

Zenei műsor a Budapest Saxophone Quartet előadásában

Mécsesgyűjtás és tiszteletadás az áldozatok emlékfalánál, kádist mond Radvánszki Péter, a Páva utcai zsinagóga vallási vezetője

„Embermentők hete”

2016. február 22-26.

A január 27-i Emléknapot övező kampány nagy sikerére tekintettel, újabb programsorozatot szervezett oktatási csoportunk. 2016. február 22. és 26. között „Embermentők hete” címmel azokra a nőkre és férfiakra emlékeztünk, akik valamilyen formában segítettek a vézskorszakban üldözötteket. Az érdeklődő diákok és tanárok többféle foglalkozáson vehettek részt, úgy mint: Interaktív tárlatvezetés: - „Emberségről példát” időszaki kiállítás az embermentőkről (90') Rendhagyó beszélgetések: - Beszélgetés holokauszt túlélőkkel, akik életüket embermentőknek köszönhetik (90') Rendhagyó történelem óra: - Embermentők és elkövetők a II. Világháborúban (60') Tolerancia foglalkozások: - Társadalmi előítéletek (A potyautas kisfilm megtekintése és interaktív feldolgozása) (60') - Kirekesztés és manipuláció (interaktív játékok a témában) (60') - Közösség és csoportnyomás (A hullám című film megtekintése és interaktív feldolgozása) (160') Foglalkozás alsósoknak (1-4. osztály): - Tomi, egy családi emlék Terezínből Jelentkezni az oktatas@hdke.hu e-mail címen, vagy a +3614553324 telefonszámon lehetett.

Filmklub: A nagy füzet

2016. február 25.

Szász János rendező filmje, A nagy füzet nyitotta meg Filmklubunk tavaszi sorozatát. Az alkotást a Karlovy Vary filmfesztiválon a fődíjjal, a Kristály Glóbuszal jutalmazták és bekerült az Oscar díjra jelölt filmek válogatásába is.

A film a második világháború idején egy határszéli faluban a nagymamájuknál nevelkedő és a könyörtelen világban túlélni igyekvő ikerpár megrázó története. A gyerekeknek egyedül kell megtanulniuk mindent, ami a túléléshez szükséges. Magányosan, éhezve és fázva vezetik naplójukat a nagy füzetbe. Följegyzik, mit láttak, mit hallottak, mit tettek, mit tanultak. (port.hu)

Az ikrek hamar rájönnek, hogy csak akkor élhetik túl a háborút, ha alkalmazkodnak. Így aztán elkezdik edzeni a testüket és a lelküket, hogy elég kemények legyenek az ütések és a szidalmak elviseléséhez, a kemény munkához és annak kibírásához, hogy már senki nem szereti őket. Az alkalmazkodás sikeresebb nem is lehetne, az ikrek nemcsak enivalót, de meleg ruhát és társaságot is szereznek maguknak. Arra is figyelnek, hogy megtartva apjuknak tett ígéretüket, szorgalmasan leírják, hogy mi történik velük. Úgy ítélik meg, hogy mivel háború van és

nekik túl kell élniük, ölni is meg kell tanulniuk. Később már nem egyszerűen a túlélésük a tét, hanem, hogy a világ az általuk kívánt rendben működjön: ítélkeznek, büntetnek, igazságot osztanak. Hogy kinek jár fájdalmas és kinek kegyes vég, hogy ki érdemel bosszút és ki segítséget, kizárólag ők ketten döntenek el. (Matalin Dóra)

A nagy füzet posztmodern háborúellenes dráma, nagyhatású parabola arról, milyen pusztító hatással van a háború a gyermeki pszichére.

A filmet 2016. február 25-én, 18 órai kezdettel mutattuk be a Holokauszt Emlékközpontban. A részvétel ingyenes, de a helyek korlátozott száma miatt kértük, regisztráljon az oktatas@hdke.hu e-mail címen.

Osztálykirándulás az Emlékközpontba
2016. március 1 – június 10.

Az Emlékközpont együttműködve a Csiri Ifjúsági Szabadidős Egyesülettel "Budapest Emlékezik" címmel lehetőséget biztosított városnézéssel egybekötött osztálykirándulásra. A csomag a következőket tartalmazta: - ingyenes vonatjegy (iskolai napokon) - külön buszjárat Budapesten - dunai sétahajókázás - sokszínű program (ennek keretében látogatás a Holokauszt Emlékközpontba, részvétel játékos tolerancia órán, az időszaki vagy az állandó kiállítás megtekintése) - animátorok Az osztálykirándulásokra március 1. és június 10. között volt lehetőség. Érdeklődni és foglalni a www.csisze.hu oldalon lehetett. Kérdésével hozzánk is fordulhatott: oktatas@hdke.hu illetve a +3614553318 elérhetőségeken.

Karády est
2016. március 2.

A színültig megtelt Wallenberg teremben tartottuk március 2-án, 17:00 órai kezdettel Karády estünket, amellyel az embermentő színésznőre emlékeztünk. A műsor szervesen kapcsolódott az azt megelőző "Embermentők hete" oktatási programhoz.

Köszöntőt Prof. Dr. Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója mondott. Kelecsényi László író és filmtörténész lebilincselő előadásában ismertette meg a hallgatósággal a háború előtti magyar filmgyártás kiemelkedő csillagjának életútját. Az est zárásaként Krasznai Tünde énekesnő és Bujdosó János gitárművész idéztek fel közismert Karády dalokat.

"Aki mer, az nyer? – 111 éve született Rejtő Jenő
2016. március 2.

A Holokauszt Emlékközpont új időszaki kiállítással jelentkezett, melynek témája Rejtő Jenő kalandos élete. A kifejezetten gyermek-központú, interaktív kiállításra iskolás csoportok (6-18 éves korcsoport) jelentkezését vártuk 2016 április 1-21 között. Természetesen egyéni látogatók számára is nyitva állt az időszaki kiállítás.

A kisiskolások számára Rejtő munkásságát játékok, képregényszínezés és egyéb interaktív feladatok révén mutattuk be. (időtartam 45-60 perc)

Az idősebb korosztályok számára különböző rendhagyó órák voltak igényelhetők (időtartam 50-70 perc):

- Békés együttélés az aranykorban (Olyan zsidó vagy zsidó felmenőkkel rendelkező személyek életpályáját, munkásságát vesszük górcső alá, akik sokat tettek Magyarország felemelkedéséért.)
- Csontbrigád rendhagyó irodalomóra (A foglalkozás keretében az előadók bemutatják azt a világot, amiben Rejtő Jenő élt és alkotott. A résztvevőket megismertetik Rejtő könnyed és szórakoztató műveivel, majd az egyszerre humoros és megrendítő Csontbrigád kapcsán arról beszélgetnek, mi határozza meg az ember identitását a mindennapokban.)

- Munkaszolgálatos pénztárcák (Fényképekből, iratokból, levelekből próbáljuk rekonstruálni Rejtő Jenő, Radnóti Miklós és Székely Károly életét interaktív, csoportmunkában.)

A foglalkozások és a kiállítás látogatása INGYENES, de előzetes bejelentkezéshez kötött: oktatas@hdke.hu. További információ: oktatas@hdke.hu vagy +3614553318

Rejtő Jenő – Ponyvától a filmig
2016. április 19.

Ponyvától a filmig címmel kerekasztal beszélgetést rendeztünk az író születésének 111-ik évfordulója alkalmából kedden, 2016. **április 19-én** 18 órai kezdettel.

A kerekasztal beszélgetésen az ELTE két docense, Dr. Gelencsér Gábor a Filmtudomány Tanszékről és Dr. Lányi András, a Humánökológiai Szakról, valamint Madarász Isti filmrendező elemezte azt a csodálatos életművet, amelyet Rejtő Jenő hagyott ránk és amely a mai napig elbűvöl mindenkit, a kisiskolásoktól a nyugdíjasokig, aki csak kapcsolatba kerül vele.

A kerekasztal közönsége meglephetette az Aki mer az nyer?, Rejtő munkásságát felvillantó időszaki kiállításunkat is.

**HIÁNY metrókiállítás
2016. április 18.**

A Magyar Zsidó Kulturális Egyesület és a Holokauszt Emlékközpont tisztelettel meghívott minden érdeklődőt a Metró Galéria HIÁNY című kiállítása megnyitójára a 2-es Metró Puskás Ferenc Stadion állomásához 2016. április 18-án 11 órakor.

**Exhibition and Conference “From Healing to Killing: Science and Genocide”
2016. április 1 – április 25.**

The correlation between the eugenics, Nazi race theory, euthanasia and Holocaust will be discussed at a conference at the Holocaust Memorial Center in Budapest on April 25, 2016. The conference, titled is the first result of the cooperation between the Holocaust Museum Houston and its counterpart in Budapest. The event will bring together outstanding experts of the Houston-based Center for Medicine after the Holocaust, from Austria and Hungary.

Historic background: From autumn of 1939 until the summer of 1941 some 70000 patients and people with various disabilities were killed in the “medical” institutions of Nazi Germany. Most of them were murdered in gas chambers. Later, the technology established during this process was applied by the same staff in the extermination camps in the occupied Poland, first of all in Sobibor and Treblinka.

The staff caring out Hitler’s personal order were doctors and nurses. What made them to forget their Hippocrates Oath and murder patients put into their care? How could a well-intended theory aiming at improving the human genome lead to the darkest chapter of the human history, the Holocaust? These, and similar questions will be discussed by the lecturers and the audience at the event at the Holocaust Memorial Center in Budapest, starting at 1 pm on April 25, 2016. Historians, experts on medical ethics and students of the related fields are particularly encouraged to participate to the conference. Registration at regisztracio@hdke.hu.

The conference will be followed by the opening of the exhibition. The exhibit is divided into six chapters. The first five ones introduce the history of the process Eugenics, Rise of Nazi Power, Compulsory Sterilization, “Euthanasia”, and “Final Solution”. The sixth part of the exhibition represent artists’ reflections on the Nazi medicine.

Admission is free, please register at regisztracio@hdke.hu

**Épületbemutató diplomatáknak
2016. június 7.**

A Budapesten tartózkodó külföldi diplomatákkal való együttműködés keretében mutattuk be a Holokauszt Emlékközpont épületegyüttesét kedden, 2016. június 7-én. Az épületbejárást az azt tervező építész, Mányi István vezette az a pincétől a padlásig – pontosabban a tetőkertig.

Az építészek csapata számtalan elismerést, többek között Építészeti Nívódíjat kapott munkájáért, amellyel nemcsak a Holokauszt Emlékközpont működési terét alakították ki, de megőrizték az utókor számára a Páva utcai zsinagóga épületét is.

Az Emlékközpont nevében Prof. Dr. Szita Szabolcs igazgató és Prof. Dr. Grósz Andor, az Emlékközpontot működtető alapítvány kuratóriumának elnöke fogadta a magasrangú vendégeket. A találkozó kitűnő alkalmat nyújtott arra, hogy a látogatók megismerhessék az intézmény működésének főbb jellemzőit és a közeljövőre tervezett rendezvényeket, tevékenységeket.

**Megemlékezés a holokauszt roma áldozatairól
2016. augusztus 2.**

A Roma Holocaust Emlékbizottság és a Holokauszt Emlékközpont 2016. augusztus 2-án, 16.00 órakor a budapesti Nehru parton a Holocaust Roma Áldozatainak Emlékművénel, majd ezt követően, 18 órától a Holokauszt Emlékközpont zsinagógájába emlékezett meg a holokauszt roma áldozatairól.

A 14. századtól tartó magyar-cigány, rövid történelmi időszakok kivételével békés és toleráns együttélése a 20. század első felében lényegesen megváltozott. A Horthy rendszer idején egy egész sor olyan rendelkezést hoztak, amelynek alapján a hatóságok rendszeresen zaklathatták a cigányokat, különösen a „vándorcigányok” kategóriájába sorolt egyéneket. Felerősödtek azok a hangok is, amelyek a korabeli németországi megoldások alapján követelték a vegyesházasságok betiltását, a cigányok internáló táborba zárását, a gyermekek elvételét a szüleiktől és állami gondozásba adását.

1940 augusztusától a csendőrség létrehozta az országos cigány nyilvántartást. Ujjlenyomatuk rögzítésével kilenc hónap alatt 2475 cigányt vettek nyilvántartásba. Sorra születtek a cigányokat korlátozó helyi rendeletek, pl. Esztergomban a cigányok csak a zárt cigánytelepen tartózkodhattak, onnan szabályszerűen csak munkavégzésre távozhattak. Az Országgyűlésben többen és hangosan követelték a vegyesházasságok betiltását is, erre azonban végül is nem került sor.

Az országot 1944 márciusában megszálló német erők figyelmét elsősorban a „zsidókérdés megoldása” kötötte le. Az ország szervezett kirablásával foglalkozó németek kis számuk és vagyontalanságuk miatt nem törődtek a hazai cigánysággal. Ennek ellenére több helyen előfordult, hogy a zsidók deportálása után üresen maradt gettókba a magyar hatóságok cigányokat szállítottak. A deportálások után, 1944 júliusában napirendre került a cigányok munkaszolgálatra történő behívása is. A Honvédelmi Minisztérium 1944. augusztus 24-én rendelte el cigány munkásszázadok felállítását. A tervek szerint 10-12000 főt kellett volna beosztani mintegy 50-60 századba.

A cigány munkásszázadok felállítása akadozott, de több helyen a helyi hatóságoknak így is sikerült 10-20, esetenként száz férfit is átadni a honvédségnek. Szökés esetén az elfogottakra halálbüntetés várt. Számos ilyen esetről van feljegyzés. Esetenként a háborús veszteség is jelentős volt. Páldául, az 1039/1 cigány munkásszázad 1944. október 10. és 12. között 58 halottat vagy eltűntet jelentett.

Közben teljes cigány családokat is elvittek „munkaszolgálat” ürügyén nagybirtokokra, a háború miatt kiesett munkaerő pótlására.

1944 októberében újabb hullámban szedték össze és deportálták a cigányokat. Gyűjtőhelyük a komáromi Csillag-erőd volt. Az ideszállított foglyokat szelektálták és egy részüket „munkaszolgálatra átadták a Német Birodalom területére”. A munkára alkalmatlan nőket, gyermekeket, (azokat, akik nem haltak meg a hideg, az éhezés és a betegségek következtében) december végén elengedték.

A nyilas hatalomátvétel után több, főleg dunántúli helyiségben is atrocitások, cigányellenes vérengzések történtek, amelyeket a féktelen, elvakult gyűlölet motivált. Dobozon 20 cigányt mészároltak le a csendőrök, a tolna megyei Lengyelben 14-et. Várpalotáról 118 cigányt hurcoltak el és gyilkoltak meg a nyilas fegyveresek és csendőrök. Az ilyen esetek nagy része máig feltáratlan.

Az üldöztetés idején meggyilkolt cigányokra köztéri alkotások emlékeztetnek Nagykanizsán, Nyíregyházán, Szombathelyen és Várpalotán, valamint emlékhelyek Hódmezővásárhelyen és Székesfehérváron.

A sok ismert, és még több ismeretlen áldozatokra emlékeztünk a Roma Holokauszt Emléknapján a Nehru Parkban és a Holokauszt Emlékközpontban 2016. augusztus 2-án.

**Holokauszt Szakkönyvtár és Olvasóterem megnyitása
2016. szeptember 5.**

Az a demokrácia, az a nemzet tud erős lenni, amelyik múltjának minden percével, minden órájával szembe tud nézni - hangsúlyozta a Holokauszt Szakkönyvtár és Olvasóterem ünnepélyes megnyitóján Rétvári Bence.

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának parlamenti államtitkára hozzátette: ha maradnak a történelmünkben kibeszéletlen, feltáratlan, feldolgozatlan fájdalmas témák, akkor gyenge lesz a demokrácia és gyenge lesz a nemzet.

Magyarország rengeteget veszített minden egyes honfitársunkkal, aki a holokauszt áldozatává vált, a mindenkori magyar kormánynak pedig kötelessége róluk időről időre megemlékezni - fogalmazott az államtitkár.

A holokauszt korszakát, amely nagyon sok szenvedést, igazságtalanságot, szörnyűséget hozott, súlyának megfelelően kell feldolgozni, szembenézni; "ezzel a jövőnkét erősítjük, a demokráciánkat erősítjük, a nemzetünket erősítjük" - fogalmazott, fontosnak nevezve, hogy megerősödjön a nemzet immunrendszere.

Rétvári Bence megemlítette: a múlt feltárásával példaképeket is állíthatunk a fiatal nemzedékek elé az embermentők személyében, akik a legszörnyűbb időkben mutatták meg, milyen erős bennük az emberség, hogyan tudják a saját közösségükben legyőzni a gonoszt, megmutatva, hogy bármekkora áldozatot szedtek is a sötétség erői, a világosság végül mindig győzött és győzni is fog.

Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója az eseményen köszönetet mondott a kormánynak, hogy odafigyel az intézmény munkájára, amely - a könyvek és dokumentumok erejével, a munkatársak szorgalmával - fontos eszköze annak az antiszemitizmus elleni küzdelemnek, amelyben a kormányzat zéró toleranciát és határozott fellépést hirdetett meg.

Célnak nevezte, hogy "az emberi ostobaság, a gyűlöletkeltés ellen megtegyük, amit lehet".

Az ünnepségen elhangzott: az 1990-ben indult, most mintegy kétezer kötetes, javarészt magánadományokból összeállt gyűjtemény mostantól nemcsak a kutatók, hanem minden érdeklődő számára hozzáférhető, az intézmény célja pedig az, hogy minél több anyagot tegyenek az interneten is hozzáférhető formában elérhetővé.

Az európai zsidó kultúra napja Lendván 2016. szeptember 2.

Az európai zsidó kultúra napját tartották szeptember 2-án a szlovéniai Lendván, ahol a volt zsinagóga napjainkban a holokauszt szlovéniai múzeumaként szolgál.

Az ünnepi alkalomból az érdeklődők népes csoportját a város polgármestere, Anton Balažek, valamint Lázár Beáta, a lendvai Múzeum-Galéria igazgatónője köszöntötte. Magyar részről az alkalmi kiállítás rendezője, a Budapestről érkezett Szepes Hedvig művészettörténész értékelte Dan Reisinger magyar születésű izraeli, sokszorosan elismert kiváló művész alkotásait, életművét. A budapesti Holokauszt Emlékközpont igazgatója, Prof. Dr. Szita Szabolcs a történelmi vidék 1944-ben elhurcolt zsidó lakosságáról, az együttélés eredményeiről beszélt. A megemlékezés a Klezmer Chaverim együttes jó hangulatú koncertjével végződött.

**Lipscher Mór emléktáblaavatás Komáromban
2016. szeptember 4.**

Lipscher Mórnak, a komáromi kórház vészkorszakban meggyilkolt igazgatójának állít emléket a tábla, amelyet 2016. szeptember 4-én lepleztek le a dunaparti városban.

Lipscher Mór az 1894/95-ös tanévben szerzett orvosi oklevelet a budapesti orvosi karon. A Szent István Kórház III. sebészeti osztályán dolgozott 1898 és 1902 között. E röpké négy év alatt kiemelkedő műtéteket végzett. Nevéhez fűződik az első magyarországi agydaganat műtét, amelyet 1900 augusztusában hajtott végre. Két év múlva nevezték ki a komáromi kórház műtőorvosának, majd közvetlenül ezután igazgatójának is.

A tehetséges orvos hamarosan népszerűvé vált Komáromban. Igazgatóvá való kinevezésének 25-ik évfordulóján a hálás páciensek közadakozásból mellszobrot emeltek neki a kórház aulájában.

A harmincas évek vége felé azonban az államilag gerjesztett antiszemitizmus megmérgezte a kórházi légkört. A Felvidék egy részének visszacsatolását követően a szobrot „ismeretlen tettesek” összezúzták. 1944-ben a többi, zsidónak minősített komáromi polgárral együtt Lipscher Mórt is deportálták. Valószínűleg Auschwitzban gyilkolták meg.

„Rajtunk áll, hogy hagyjuk-e feledésbe menni kiemelkedő elődjünk nagyszerű tetteit, világszínvonalú eredményeit” – emelte ki táblaavató beszédében Prof. Grósz Andor, a Holocaust Közalapítvány kuratóriumának elnöke. „Rajtunk is áll, hogy a náci ideológia elérje-e a célját, és kitörli a zsidó kultúrát, tudományt, művészetet, kitörli-e a zsidó élet nyomait Közép- és Kelet-Európából. Nézzünk mélyen magunkba és kérdezzük meg önmagunktól: Eleget tettem-e azért, hogy az ártatlan áldozatok emléke fennmaradjon? Eleget olvastam, tanultam-e ahhoz, hogy továbbadhassam a tudást, hogy elmesélhessem Lipscher Mór történetét gyermekeinknek, unokáinknak, az új generációknak? Gondoljunk erre, amikor tisztelettel fejet hajtunk Lipscher Mór emléke előtt és fogadjuk hálával a komáromiak gesztusát amellyel pótolva az évtizedes hiányt, emléket állítanak kiemelkedő polgárunknak.”

**75 éve történt a Babij Jar-I mészárlás
2016. szeptember 4.**

Hetvenöt éve, 1941. szeptember 29-én és 30-án a német megszállók Kijev zsidó lakosságát a közeli Babij Jar nevű szakadékhoz terelték és lemészárolták. Több, mint 33 ezer civil, nők, gyermekek és idősek estek áldozatul a vérengzésnek.

A németek 1941. szeptember 19-én foglalták el Kijevet. Az ezt követő héten a szovjetek sorra robbantották a már korábban odakészített aknáikat. Megtorlásul, a német parancsnokság a zsidó lakosság kiirtásáról döntött. Szeptember 26-án falragaszokon szólították fel a zsidókat, hogy „átköltöztetés” miatt szeptember 29-én és 30-án jelenjenek meg a Melnikova és a Dorohozsitska utcák kereszteződésénél. Hozzák magukkal irataikat, értékeiket és meleg ruhaneműt. Aki nem tesz eleget a felhívásnak, azt a helyszínen kivégezik. A hatóságok 5-6000 zsidó megjelenésére számítottak, de végül több mint 30 ezren jöttek el. Az egybegyűlteket a Babij Jar szakadékhoz terelték, levetkőztették és kisebb csoportokba osztva kivégezték. A közhiedelemmel ellentétben nem csak az SS és az ukrán kollaboránsok, hanem a Wehrmacht is tevékenyen részt vett a műveletben. A történeti források huszonkilenc túlélőről tudnak, akiknek sikerült halottnak tettetniük magukat és az éj leple alatt elmenekülni a helyszínről. Az áldozatok számát tekintve a Babij Jar-i mészárlás volt a legnagyobb vérengzés a Holokauszt kezdeti szakaszában. A náci kegyetlenkedések és népirtás szimbólumává vált.

**“Felfedezők, tudósok, mágusok” időszaki kiállítás megnyitója
2016. október 12.**

Október 12-én megnyílt új időszaki kiállításunk, a *Felfedezők, Tudósok, Mágusok* olyan zsidó származású magyar feltalálókat, tudósokat és mágusokat mutat be, akik jelentősen hozzájárultak egy-egy tudományterület fejlődéséhez. A tárlaton többek között Richter Gedeon gyógyszerészetben betöltött szerepét, Szilárd Leó és Teller Ede fizikában meghatározó jelenlétét és számos neves tudós találmányát ismerhetik meg a látogatók, emellett a művészetek világába is betekinhetnek Robert Capa fotóművész és Harry Houdini szabadulóművész munkásságán keresztül.

A tárlaton a tudomány megelevenedik, számos találmány életre kel. Atomot modellezünk, aranyat oldunk fel, biciklikkel áramot fejlesztünk és a színes televíziózás kezdeteit teszteljük. A legnagyobb mágusok nyomába eredünk, életük nagy titkait kutatjuk. Együtt fejtjük meg, hogyan szabadult ki „A Nagy” Houdini a kényszerzubbonyból vagy a láncok fogságából.

A kifejezetten gyermek-központú, interaktív kiállításra iskolás csoportok (6-18 éves korcsoport) jelentkezését várjuk 2016 október 12.-december 15.-e között.

A kisiskolások számára két rendhagyó órát ajánlunk (időtartam 45-60 perc):

- Mágikus tanóra, avagy Houdini és Rodolfo nyomában, megismerkedés két zseniális művész életével a kellékeken át.

- Felfedezők nyomában: hogyan lehet kioldani az aranyat, ha egyszer már feloldottuk, vagy biciklivel áramot fejleszteni, felfedezések és találmányok testközelből.

Az idősebb korosztályok számára különböző rendhagyó órák igényelhetők:

- Mit rejt a cylinder: életrekonstruálások iratokból, fényképekből, levelekből interaktív csoportos formában. (időtartam 50-70 perc)

- Gyereksorsok és a művészet: A foglalkozás keretében az előadók bemutatják azt a világot, ami gyerekszemmel láttatja a táborokban eltöltött napokat, megemlékezve Kertész Imréről és Elie Wieselről. (időtartam 50-70 perc)

- Discovery City Élő társasjáték: egyszerre egy osztály játszhatja, időtartam 90-120 perc, gyerekek egy 20m2 táblán élő bábukként óriás dobó kockával dobva játszhatnak. Oktató társasjáték ahol a cél a játszva tanulás. Az a csapat nyer, amelyiknek jobb memóriája, amelyik jobb megfigyelő, ahol gyorsabbak a felfedezők.

**“Gyógyíthatatlan sebek” – Auschwitz monográfia bemutató
2016. December 2.**

A tizennégy nagyobb fejezetre épülő monográfia a holokausztkutatás új tudományos eredménye. Áttekinti a német náci párt, az elnyomás működését, az erőszak meghatározó céljait, a tömeges emberirtás előkészítését. A továbbiakban izgalmas kérdést vizsgál: 1944 előtt ki és mit tudott Magyarországon az SS koncentrációs táborairól, a Gestapo terrorjáról.

A szerző bizonyítja, hogy sokaknak volt ismerete az Endlősungról, a front mögötti területeken a zsidók tömeges, totális megsemmisítéséről. Az ún. Auschwitz jegyzőkönyvek eljutottak a magyar közélet több személyiségéhez, Horthy Miklós kormányzóhoz. Prof. Szita Szabolcs monográfiája, a Gyógyíthatatlan sebek – Magyarok az auschwitz-birkenai lágerbirodalomban megvásárolható a Holokauszt Emlékközpont pénztárában, ára 3500 forint.

**Megemlékezés a rigai gettó áldozatairól
2016. November 29.**

2016. november 29-én a Riga melletti erdőben 1941-ben meggyilkolt zsidókra emlékező koszorúzást szervezett a helyi zsidó közösség, amelyen többek között Raimonds Vejonis köztársasági elnök és Inara Murniece házelnök asszony is részt vett. A rumbulai erdőben 1941 végén két nap alatt 25 000, a rigai gettóba telepített és 1000 németországi zsidót lőttek tömegsírokba. Ezt követően a lett holokauszt tragédiájaként a teljes lettországi zsidóságot kiirtották.

A 75 évvel ezelőtti eseményekre, a holokauszt áldozataira emlékezve Raimonds Vejonis köztársasági elnök hangsúlyozta, hogy a múltba való visszatekintés elengedhetetlen része a jövő formálásának: a demokrácia alapú társadalomban nem elfogadható az intolerancia, a rasszizmus, az antiszemitizmus. Az embertelen elnyomás és a hatalmas veszteség ellenére a lettországi zsidó közösség újraéledt, tevékenységük hozzájárul a szociális, vallási és kulturális élet fejlődéséhez, általuk Lettország gazdagodik - húzta alá.

Murniece házelnök erkölcsi és politikai kötelességnek nevezte, hogy Lettországban tovább folytatódjon a holokauszt kutatása. Hangsúlyozta, hogy az eredményeket minél szélesebb körben kell terjeszteni, a diákoknak pedig oktatási programok keretében szükséges azokat bemutatni. A jelenre utalva a mai világ kulcskérdésének a béke fenntartását tartotta. Ezt elősegítendő, növelni kell a biztonságot, meg kell akadályozni a háborúk kirobbanását, s segíteni kell egymást. Az ország vezetőit követően a Lettországba akkreditált izraeli nagykövet asszony, majd a zsidó közösség képviselői is megemlékeztek az áldozatokról. Végezetül a résztvevők, közöttünk nagykövetségünk képviselőjében Simon Kinga elsőbeosztott megkoszorúzták az emlékhelyet.

A megemlékezést követően a Lettországi Zsidók Múzeumában - az újabb kutatások eredményeit felhasználva - új tárlat megnyitására került sor. A múzeum alapítója, Dr. Vestermanis a tárlat bemutatásakor megemlékezett az Auschwitzból Lettországba deportált magyar zsidó nőkről is, valamint megemléltette az emlékükre, Valde Maleja egykori szemtanú által készített szobrot is. A tárlatban a magyar zsidó nők, valamint a szobor története is előkelő helyet kapott. Nagykövetségünk és Müller Adrien nagykövet asszony szerepét az ide deportált magyar zsidó nők sorsának kutatásában Dr. Vestermanis kiemelte. Tájékoztatásul jelezzük, hogy folytatjuk az egyeztetéseket a helyi zsidó közösség képviselőivel és Riga város önkormányzatával annak érdekében, hogy szobor méltó helyszínre kerüljön. A szobor makettjét az örökösök szabad felhasználással már a nagykövetségnek adományozták.